5

દશાંશ-અપૂર્ણાંક (Decimal Fraction)

- **નિધિ બજારમાંથી 5 રૂપિયાની એકના ભાવે ત્રણ પેન ખરીદે છે. જ્યારે શરણમ 5.50 રૂપિયાની એકના ભાવે ત્રણ પેન ખરીદે છે. તો નિધિ અને શરણમે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડે.**

નિધિ	શરણમ્
5 + 5 + 5 = ________	5.50 + 5.50 + 5.50 = ________
અથવા	અથવા
5 × 3 = ________	5.50 × 3 = ________ ? (હવે શું કરશો ?)

તો ચાલો, આપણે તેની ગણતરી કરીએ.

Step-1

5.50
× 3
1650

દશાંશચિહ્ન અવગણીને

Step-2

5.50 (2 દશાંશ સ્થળ) (Decimal Place)
× 3 (0 દશાંશ સ્થળ)
16.50 (2 + 0 = 2 દશાંશ સ્થળ)

(દશાંશ ચિહ્ન - Decimal Point)

જવાબ : નિધિએ 15 રૂપિયા અને શરણમે 16.50 રૂપિયા ચૂકવવા પડે.

- **ચાલો શરણમે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડે તે અપૂર્ણાંકના આધારે શોધીએ.**

$$5.50 = \frac{550}{100}$$

$$5.50 \times 3 = \frac{550}{100} \times 3 = \frac{1650}{100} = 16.50$$

∴ **જવાબ :** 16.50 રૂપિયા

❖ દશાંશ અપૂર્ણાંકનો પૂર્ણાંક સાથે ગુણાકાર :

ઉદાહરણ 1 : 3.75×5

ઉકેલ : 3.75 (2 દશાંશ સ્થળ)

$\times$ 5 (0 દશાંશ સ્થળ)

18.75 (2 + 0 = 2 દશાંશ સ્થળ)

$\therefore\ 3.75 \times 5 = 18.75$

ઉદાહરણ 2 : 0.025×13

ઉકેલ : 0.025 (3 દશાંશ સ્થળ)

$\times$ 13 (0 દશાંશ સ્થળ)

250

+ 75

0.325 (3 દશાંશ સ્થળ)

$\therefore\ 0.025 \times 13 = 0.325$

ઉદાહરણ 3 : 3.073×12

ઉકેલ : 3.073

$\times$ 12

30.730

+ 6.146

36.876

$\therefore\ 3.073 \times 12 = 36.876$

- આપણે અગાઉ શીખી ગયા છીએ કે કોઈ પણ સંખ્યાને 0 વડે ગુણતા ગુણાકાર શૂન્ય મળે છે.

દા.ત. $6 \times 0 = 0$, $125 \times 0 = 0$

તે જ રીતે દશાંશ અપૂર્ણાંકને 0 વડે ગુણતા ગુણાકાર શૂન્ય મળે છે.

દા.ત. $3.4 \times 0 = 0$

$6.70 \times 0 = 0$

$0 \times 5.24 = 0$

❖ દશાંશ અપૂર્ણાંકનો દશાંશ અપૂર્ણાંક સાથે ગુણાકાર :

આપણે ઉપર દશાંશ અપૂર્ણાંકનો પૂર્ણાંક સાથે ગુણાકાર કર્યો તે જ રીતે દશાંશ અપૂર્ણાંકનો દશાંશ અપૂર્ણાંક સાથે ગુણાકાર થાય છે. ચાલો તેના વધુ ઉદાહરણ જોઈએ.

ઉદાહરણ 4 : 3.47×0.4

ઉકેલ :

$$\begin{array}{rl} 3.47 & (2 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \\ \times\ 0.4 & (1 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \\ \hline 1.388 & (3 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \end{array}$$

$\therefore \quad 3.47 \times 0.4 = 1.388$

ઉદાહરણ 5 : 2.6×1.4

ઉકેલ :

$$\begin{array}{rl} 2.6 & (1 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \\ \times\ 1.4 & (1 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \\ \hline 260 & \\ +\ 104 & \\ \hline 3.64 & (2 \text{ દશાંશ સ્થળ}) \end{array}$$

$\therefore \quad 2.6 \times 1.4 = 3.64$

ઉદાહરણ 6 : 2.36×11.4

ઉકેલ :

$$\begin{array}{r} 2.36 \\ \times\ 11.4 \\ \hline 23600 \\ +\ 2360 \\ +\ \ 944 \\ \hline 26.904 \end{array}$$

$\therefore \quad 2.36 \times 11.4 = 26.904$

દશાંશ અપૂર્ણાંકોના ગુણાકાર દશાંશ ચિહ્ન અવગણીને કરવામાં આવે છે, પછી ગુણનફળમાં ગુણક અને ગુણ્યના કુલ જેટલાં દશાંશસ્થળ થતાં હોય તેટલા દશાંશસ્થળની આગળ (એકમથી ડાબી તરફ) મૂકવામાં આવે છે.

1. ગુણાકાર કરો :

(1) 2.25×4 (2) 0.035×12

(3) 4.203×15 (4) 7.604×0

(5) 3.5×2.4 (6) 6.54×0.5

(7) 3.24×12.3 (8) 24.7×5.9

2. ભૂલ શોધી ખરાં-ખોટાંનું નિશાન કરો :

$\begin{array}{r} 45 \\ \times\ 2.2 \\ \hline 900 \\ +\ 90 \\ \hline 99.0 \end{array}$	$\begin{array}{r} 4.5 \\ \times\ 2.2 \\ \hline 900 \\ +\ 90 \\ \hline 9.90 \end{array}$	$\begin{array}{r} 0.24 \\ \times\ 0.2 \\ \hline 0.048 \end{array}$	$\begin{array}{r} 02.4 \\ \times\ 0.2 \\ \hline 0.48 \end{array}$

દશાંશ અપૂર્ણાંકનો 10, 100 અને 1000 વડે ગુણાકાર :

આ તો તમને આવડતું હશે.

3 × 10 = ________, 3 × 100 = ________, 3 × 1000 = ________.

ચાલો દશાંશ અપૂર્ણાંકને 10, 100 અને 1000 વડે ગુણીએ.

જુઓ અને સમજો :

દશાંશ અપૂર્ણાંક	10 વડે ગુણાકાર	100 વડે ગુણાકાર	1000 વડે ગુણાકાર
3.45	$\frac{345}{100}\times10$ $=\frac{345}{10}=34.5$	$\frac{345}{100}\times100$ $=345$	$\frac{345}{100}\times1000$ $=345\times10=3450$
0.025	$\frac{25}{1000}\times10$ $=\frac{25}{100}=0.25$	$\frac{25}{1000}\times100$ $=\frac{25}{10}=2.5$	$\frac{25}{1000}\times1000$ $=25$
32.325	$\frac{32325}{1000}\times10$ $=\frac{32325}{100}=323.25$	$\frac{32325}{1000}\times100$ $=\frac{32325}{10}=3232.5$	$\frac{32325}{1000}\times1000$ $=32325$

ચાલો બીજા ઉદાહરણો જોઈએ :

$3.456 \times 10 = (34.56)$

$3.456 \times 100 = (345.6)$

$3.456 \times 1000 = (3456)$

ઉપરના ઉદાહરણોના આધારે કહી શકાય કે,

- દશાંશ અપૂર્ણાંકને 10 વડે ગુણતા દશાંશચિહ્ન એક દશાંશ સ્થળ જમણી બાજુ ખસે છે.
- દશાંશ અપૂર્ણાંકને 100 વડે ગુણતા દશાંશચિહ્ન બે દશાંશ સ્થળ જમણી બાજુ ખસે છે.
- દશાંશ અપૂર્ણાંકને 1000 વડે ગુણતા દશાંશચિહ્ન ત્રણ દશાંશ સ્થળ જમણી બાજુ ખસે છે.

મહાવરો 2

1. નીચેની ખાલી જગ્યા પૂરો :

(1) 3.4×10 = _______ (2) 0.5×10 = _______

(3) 0.46×100 = _______ (4) 2.97×10 = _______

(5) 0.25×1000 = _______ (6) 3.4×1000 = _______

(7) 2.1×100 = _______ (8) 2.24×100 = _______

- **દશાંશ અપૂર્ણાંકનો પૂર્ણ સંખ્યા વડે ભાગાકાર :**

આસિફ પાસે 525 લખોટીઓ છે. તે તેના પાંચ મિત્રોને આ લખોટીઓ સરખા ભાગે વહેંચે તો દરેકના ભાગે કેટલી લખોટીઓ આવે ?

$525 \div 5$ = _______

આવો ભાગાકાર તો તમને આવડે છે પણ જો સંખ્યા $5.25 \div 5$ હોય તો ?

તો ચાલો આપણે ગણતરી કરીએ.

ઉકેલ : Step-1

$5\overline{)5.25}$ (ઉપર દશાંશચિહ્ન)

(ભાજ્યના દશાંશચિહ્નની બરાબર ઉપર ભાગફળમાં દશાંશ-ચિહ્ન મૂકવું.)

Step-2

$$\begin{array}{r} 1. \\ 5\overline{)\ 5.25} \\ -5 \\ \hline 02 \end{array}$$

(પૂર્ણાંકને ભાગી શકાતો હોયતો ભાગાકાર કરવો.)

Step-3

$$\begin{array}{r} 1.05 \\ 5\overline{)\ 5.25} \\ -5 \\ \hline 025 \\ 25 \\ \hline 00 \end{array}$$

(ગણતરી દરમિયાન દશાંશ-ચિહ્ન ધ્યાનમાં લેવું નહીં.)

$\therefore$ 5.25 ÷ 5 = 1.05

ઉદાહરણ 7 : 1.33 ÷ 7

ઉકેલ : Step-1

$7\overline{)1.33}$ (ઉપર દશાંશચિહ્ન)

(ભાજ્યના દશાંશચિહ્નની બરાબર ઉપર ભાગફળમાં દશાંશચિહ્ન મૂકવું.)

Step-2

$$\begin{array}{r} 0. \\ 7\overline{)1.33} \end{array}$$

(પૂર્ણાંક ભાગી શકાતો ન હોવાથી દશાંશચિહ્ન પહેલાં (ડાબી બાજુ) પૂર્ણાંકના સ્થાને શૂન્ય મૂકવું.)

Step-3

$$\begin{array}{r} 0.19 \\ 7\overline{)\ 1.33} \\ -7 \\ \hline 63 \\ 63 \\ \hline 00 \end{array}$$

(દશાંશચિહ્ન અવગણીને ભાગાકાર પૂર્ણ કરો.)

$\therefore$ 1.33 ÷ 7 = 0.19

ઉદાહરણ 8 : 22.5 ÷ 18

ઉકેલ :

$$\begin{array}{r} 1.25 \\ 18\overline{)\ 22.50} \\ -18 \\ \hline 045 \\ -36 \\ \hline 90 \\ -90 \\ \hline 00 \end{array}$$

ભાગાકારને પૂર્ણ કરવા જરૂરિયાત મુજબ વધારાનાં શૂન્ય મૂકવાં.

$\therefore$ 22.5 ÷ 18 = 1.25

ઉદાહરણ 9 : 0.1 ÷ 8

ઉકેલ :

```
     0.0125
  8)0.1000
     -8
    ----
      20
     -16
    ----
      40
     -40
    ----
      00
```

∴ 0.1 ÷ 8 = 0.0125

ઉદાહરણ 10 : 0.06 ÷ 5

ઉકેલ :

```
     0.012
  5)0.060
     -5
    ----
      10
     -10
    ----
      00
```

∴ 0.06 ÷ 5 = 0.012

નોંધ : આપણે ભાગાકારમાં ભાગફળ બે કે ત્રણ દશાંશ સ્થળ મળે એટલે સુધી જ ભાગાકાર કરીએ છીએ.

ઉદાહરણ 11 : 1 ÷ 3

ઉકેલ :

```
     0.33
  3)1.00
     - 9
    ----
      10
     - 9
    ----
       1
```

સમજૂતી : જુઓ અહીં શેષ 1 આવ્યા જ કરે છે.

તેથી ભાગફળમાં 3 આવ્યા જ કરશે.

આવા ભાગાકારનું ભાગફળ નીચે મુજબ દર્શાવાય છે.

$$1 \div 3 = \frac{1}{3} = 0.33... = 0.\dot{3}$$

જે અંકનું પુનરાવર્તન થાય તે અંકની ઉપર ટપકું કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ 12 : 3 ÷ 11

ઉકેલ :

```
      0.0125
  11)3.0000
     -22
     ----
      80
     -77
     ----
       30
      -22
     ----
       80
      -77
     ----
        3
```

સમજૂતી : જુઓ, અહીં શેષમાં 8 અને 3નું પુનરાવર્તન થાય છે, અને ભાગફળમાં 2 અને 7નું પુનરાવર્તન થાય છે, જેનું ભાગફળ નીચે પ્રમાણે લખાશે.

$$3 \div 11 = 0.2727...$$

$$= 0.\dot{2}\dot{7}$$

2 અને 7નું પુનરાવર્તન થતું હોવાથી તે બંને અંકો ઉપર ટપકું કરવામાં આવે છે.

$$\therefore \quad 3 \div 11 = 0.\dot{2}\dot{7}$$

મહાવરો 3

1. ભાગાકાર કરો :

(1) 6.69 ÷ 3 (2) 14.63 ÷ 11 (3) 13.92 ÷ 12

(4) 48.3 ÷ 14 (5) 2.214 ÷ 18 (6) 45.645 ÷ 15

(7) 8.892 ÷ 19 (8) 39.39 ÷ 13

- **દશાંશ-અપૂર્ણાંકના 10, 100 અને 1000 વડે ભાગાકાર :**

બાળમિત્રો, અગાઉ આપણે દશાંશ-અપૂર્ણાંકનો 10, 100 અને 1000 વડે ગુણાકાર કરતાં શીખી ગયા છીએ, તો હવે દશાંશ-અપૂર્ણાંકનો 10, 100 અને 1000 વડે ભાગાકાર જોઈએ.

- **જુઓ અને સમજો :**

દશાંશ-અપૂર્ણાંક	10 વગે ભાગાકાર	100 વડે ભાગાકાર	1000 વડે ભાગાકાર
6.7	6.7 ÷ 10 $=\frac{67}{10}\times\frac{1}{10}$ $=\frac{67}{100}=0.67$	6.7 ÷ 100 $=\frac{67}{10}\times\frac{1}{100}$ $=\frac{67}{1000}=0.067$	6.7 ÷ 1000 $=\frac{67}{10}\times\frac{1}{1000}$ $=\frac{67}{10000}=0.0067$
26.4	26.4 ÷ 10 $=\frac{264}{10}\times\frac{1}{10}$ $=\frac{264}{100}=2.64$	26.4 ÷ 100 $=\frac{264}{10}\times\frac{1}{100}$ $=\frac{264}{1000}=0.264$	26.4 ÷ 1000 $=\frac{264}{10}\times\frac{1}{1000}$ $=\frac{264}{10000}=0.0264$
234.2	234.2 ÷ 10 $=\frac{2342}{10}\times\frac{1}{10}$ $=\frac{2342}{100}=23.42$	234.2 ÷ 100 $=\frac{2342}{10}\times\frac{1}{100}$ $=\frac{2342}{1000}=2.342$	234.2 ÷ 1000 $=\frac{2342}{10}\div 1000$ $=\frac{2342}{10000}=0.2342$

ચાલો, બીજાં ઉદાહરણ જોઈએ.

$345.6 \div 10 = 34.56$

$345.6 \div 100 = 3.456$

$345.6 \div 1000 = 0.3456$

ઉપરનાં ઉદાહરણોના આધારે કહી શકાય કે,

- દશાંશ-અપૂર્ણાંકને 10 વડે ભાગતા દશાંશચિહ્ન એક દશાંશ સ્થળ ડાબી બાજુ ખસે છે.
- દશાંશ-અપૂર્ણાંકને 100 વડે ભાગતા દશાંશચિહ્ન બે દશાંશ સ્થળ ડાબી બાજુ ખસે છે.
- દશાંશ-અપૂર્ણાંકને 1000 વડે ભાગતા દશાંશચિહ્ન ત્રણ દશાંશ સ્થળ ડાબી બાજુ ખસે છે.

મહાવરો 4

1. ખાલી જગ્યા પૂરો :

(1) $1.4 \div 10$ = ______ (2) $24.6 \div 100$ = ______

(3) $23.2 \div 100$ = ______ (4) $35.7 \div 1000$ = ______

(5) $324.4 \div 100$ = ______ (6) $620.5 \div 1000$ = ______

(7) $0.2 \div 10$ = ______ (8) $2 \div 100$ = ______

- **વ્યાવહારિક કોયડા :**

આપણા જીવનવ્યવહારમાં ઘણીવાર આપણે દશાંશ-અપૂર્ણાંકના ગુણાકાર કે ભાગાકાર કરવા પડે છે. ચાલો, તેનાં ઉદાહરણો જોઈએ.

ઉદાહરણ 13 : સસ્તા અનાજની દુકાનમાં રેશનિંગકાર્ડધારકને વ્યક્તિ દીઠ 1 કિગ્રા 250 ગ્રામ ચોખા મળતા હોય, તો 5 વ્યક્તિઓ ધરાવતા કુટુંબને કેટલા ચોખા મળશે ?

ઉકેલ : 1 કિગ્રા 250 ગ્રામ = 1.250 કિગ્રા

1 વ્યક્તિ દીઠ મળતા ચોખા = 1.250 કિગ્રા

∴ 5 વ્યક્તિ દીઠ મળતા ચોખા = (1.250 કિગ્રા × 5) કિગ્રા

= 6.250 કિગ્રા

∴ 6.250 કિગ્રા ચોખા મળશે.

$$\begin{array}{r} 1.250 \\ \times \quad 5 \\ \hline 6.250 \end{array}$$

ઉદાહરણ 14 : પિરોજભાઈ 9 મીટર 60 સેમી લંબાઈનું કાપડ ખરીદ્યું. તેમાંથી તેમણે સરખી લંબાઈના 6 ટુકડા બનાવ્યા, તો દરેક ટુકડાની લંબાઈ કેટલી થાય ?

ઉકેલ : 9 મીટર 60 સેમી = 9.60 મીટર

6 ટુકડાની લંબાઈ = 9.60 મી

∴ 1 ટુકડાની લંબાઈ = (9.60 ÷ 6) મી

= 1.60 મી

$$\begin{array}{r} 1.60 \\ 6\overline{)\,9.60} \\ -6 \\ \hline 36 \\ 36 \\ \hline 000 \end{array}$$

દરેક ટુકડાની લંબાઈ 1.60 મીટર થાય.

ઉદાહરણ 15 : જલ્પાએ 1 રૂપિયા 75 પૈસાની એક લેખે 14 પેન્સિલ અને 13.50 રૂપિયાની એક પેન ખરીદી. જલ્પાએ કુલ કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ?

ઉકેલ : 1 રૂપિયા 75 પૈસા = 1.75 રૂપિયા

1 પેન્સિલની કિંમત = 1.75 રૂપિયા

∴ 14 પેન્સિલની કિંમત = (1.75 × 14) રૂપિયા

= 24.50 રૂપિયા

$$\begin{array}{r} 1.75 \\ \times\ 14 \\ \hline 1750 \\ +700 \\ \hline 24.50 \end{array}$$

જલ્પાએ કુલ ચૂકવવાના રૂપિયા

24.50	રૂપિયા પેન્સિલના
+ 13.50	રૂપિયા પેનના
38.00	કુલ

∴ **જલ્પાએ 38.00 રૂપિયા ચૂકવવા પડશે.**

ઉદાહરણ 16 : એક ફેરિયો 14 રૂપિયાના 4 લેખે મોસંબી વેચે છે. પિયૂષને 15 મોસંબી ખરીદવી હોય, તો તેણે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ?

ઉકેલ : 4 મોસંબીની કિંમત = 14 રૂપિયા

∴ 15 મોસંબીની કિંમત = ?

$$\frac{15\times14}{4}=\frac{15\times7\times2}{2\times2}=\frac{15\times7}{2}=\frac{105}{2}=52.50$$ રૂપિયા

∴ **પિયૂષે 52.50 રૂપિયા ચૂકવવા પડે.**

ઉદાહરણ 17 : એક વેપારી પાસે 25 કિગ્રા 750 ગ્રામ ચોખા હતા. બીજા 25 કિગ્રા 500 ગ્રામ ચોખા ખરીદ્યા. તેમાંથી 42 કિગ્રા 750 ગ્રામ ચોખા વેચ્યા. હવે વેપારી પાસે કેટલા ચોખા બાકી રહ્યા ?

ઉકેલ : 25 કિગ્રા 750 ગ્રામ = 25.750 કિગ્રા

25 કિગ્રા 500 ગ્રામ = 25.500 કિગ્રા

42 કિગ્રા 750 ગ્રામ = 42.750 કિગ્રા

25.750	કિગ્રા ચોખા હતા
+ 25.500	કિગ્રા ચોખા ખરીદ્યા
51.250	કિગ્રા ચોખા થાય

51.250	કિગ્રા કુલ ચોખા
– 42.750	કિગ્રા ચોખા વેચ્યા
08.500	કિગ્રા ચોખા બાકી રહ્યા

વેપારી પાસે 8.500 કિગ્રા ચોખા બાકી રહ્યા.

અશ્વિનભાઈએ એક દુકાનમાંથી નીચે મુજબ ખરીદી કરેલ છે. તેના બિલની વિગત નીચે મુજબ છે. ઉદાહરણની જેમ ગણતરી કરી કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

કિરાણા સ્ટોર

નામ : અશ્વિનભાઈ તા. 3-10-11

બિલ નં : 247

વિગત	ભાવ (રૂપિયા/કિગ્રા)	જથ્થો	રકમ (રૂપિયા)
ખાંડ	29.50	4 કિગ્રા	118.00
ઘઉં	18.25	2.5 કિગ્રા	....
મગ	82.50	3 કિગ્રા	....
તુવેરદાળ	....	2 કિગ્રા	128.50
ચોખા	....	3 કિગ્રા	61.50
કુલ		....	....

ઉદાહરણ :

ખાંડની	રકમ
1 કિગ્રા	29.50 રૂપિયા
4 કિગ્રા	? રૂપિયા

29.50
× 4
118.00

ખાંડની કિંમત 118.00 રૂપિયા થાય.

મહાવરો 5

1. એક પેનની કિંમત 6.25 રૂપિયા હોય, તો આવી 14 પેન ખરીદવા કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડે ?

2. એક શાળાના પહેલા ધોરણનાં 50 બાળકો માટે વસ્તુ લાવવા પ્રભાબહેને 1001 રૂપિયાનું દાન આપ્યું. આ રકમ સરખે ભાગે વહેંચતાં દરેક બાળકને કેટલા રૂપિયાની શૈક્ષણિક વસ્તુ આપી શકાય ?
3. એક દુકાનદાર પાસે 12.500 કિગ્રા બટાકા હતા. બીજા 15 કિગ્રા બટાકા ખરીદ્યા. તેમાંથી 17.250 કિગ્રા બટાકા વેચ્યા. હવે દુકાનદાર પાસે કેટલા બટાકા બાકી રહ્યા ?
4. 100 મીટરના તાકામાંથી 2 મીટર 25 સેમી માપના 12 ટુકડા વેચાયા હોય, તો હવે તાકામાં કેટલું કાપડ બાકી રહ્યું ?
5. 12.50 રૂપિયાનું એક લેખે પાંચ ટૂથબ્રશ અને 34.50 રૂપિયાની એક ટૂથપેસ્ટ ખરીદવા જિજ્ઞાને કેટલા રૂપિયાની જરૂર પડે ?

• દશાંશ-અપૂર્ણાંકનો દશાંશ-અપૂર્ણાંક વડે ભાગાકાર

ઉદાહરણ 18 : $1.5 \div 0.5$

ઉકેલ : $1.5 \div 0.5$

$= \frac{15}{10} \div \frac{5}{10}$

$= \frac{15}{10} \times \frac{10}{5}$

$= 3$

ઉદાહરણ 19 : $2.4 \div 0.06$

ઉકેલ : $2.4 \div 0.06$

$= \frac{24}{10} \div \frac{6}{100}$

$= \frac{24}{10} \times \frac{100}{6}$

$= 40$

ઉદાહરણ 20 : $0.15 \div 0.5$

ઉકેલ : $0.15 \div 0.5$

$= \frac{15}{100} \div \frac{5}{10}$

$= \frac{15}{100} \times \frac{10}{5}$

$= \frac{3}{10} = 0.3$

સ્વાધ્યાય

1. હિતેષ અને હિરલ ઘર માટે વસ્તુ ખરીદવા બજારમાં જાય છે. વસ્તુના ભાવ (કિગ્રામાં) છે, તેના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

મગ	ઘઉં	ખાંડ	ચોખા	તુવેરદાળ
₹ 60.50	₹ 15	₹ 30.50	₹ 20.50	₹ 72.00

(1) 2 કિગ્રા મગના કેટલા રૂપિયા થાય ? ____________

(2) 9.250 કિગ્રા ઘઉંના કેટલા રૂપિયા થાય ? ____________

(3) 2.500 કિગ્રા ખાંડના કેટલા રૂપિયા થાય ? ____________

(4) 5 કિગ્રા ચોખાના કેટલા રૂપિયા થાય ? ____________

(5) 1.500 કિગ્રા તુવેરદાળના કેટલા રૂપિયા થાય ? ____________

(6) જો તેઓ ઉપર મુજબ મગ, ઘઉં અને ખાંડની ખરીદે છે તો તેમને કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ? ____________

(7) મગ, ઘઉં અને ખાંડનુ કુલ વજન કેટલું થશે ? ____________

2. નીચેના દાખલા ગણો :

(1) 12 કિગ્રા મરચાના જથ્થામાંથી 250 ગ્રામ મરચાનું એક એવાં 35 પૅકેટ બનાવવામાં આવ્યાં, તો બાકી રહેલ મરચાનું વજન શોધો.

(2) એક ફેરીયો 15 રૂપિયાની 4 લેખે નારંગી વેચે છે. વહાબે 20 નારંગી ખરીદવી હોય તો તેણે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ?

પ્રવૃત્તિ : બાળમિત્રો, તમે કે તમારાં માતાપિતા કરિયાણું ખરીદતા હશે. નીચે આપેલ વસ્તુઓની માસિક જરૂરિયાત અને તેના ભાવ જાણી કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

વિગત	માસિક જરૂરિયાત	ભાવ	રકમ
ઘઉં			
ચોખા			
ખાંડ			
મીઠું			
કુલ			

3. ભાગાકાર કરો :

(1) 3.6 ÷ 0.6 (2) 1.5 ÷ 0.05 (3) 0.24 ÷ 0.6

જવાબો

મહાવરો 1

(1) 9 (2) 0.42 (3) 63.045 (4) 0
(5) 8.4 (6) 3.27 (7) 39.852 (8) 145.73

મહાવરો 2

(1) 34 (2) 5 (3) 46 (4) 29.7
(5) 250 (6) 3400 (7) 210 (8) 224

મહાવરો 3

(1) 2.23 (2) 1.33 (3) 1.16 (4) 3.45
(5) 0.123 (6) 3.043 (7) 0.468 (8) 3.03

મહાવરો 4

(1) 0.14 (2) 0.246 (3) 0.232 (4) 0.0357
(5) 3.244 (6) 0.6205 (7) 0.02 (8) 0.02

મહાવરો 5

(1) 87.50 રૂપિયા (2) 20.02 રૂપિયા (3) 10.250 કિગ્રા
(4) 73 મીટર (5) 97 રૂપિયા

સ્વાધ્યાય

1. (1) 121 રૂપિયા (2) 138.75 રૂપિયા (3) 76.25 રૂપિયા
(4) 102.50 રૂપિયા (5) 108 રૂપિયા (6) 336 રૂપિયા (7) 13.750 કિગ્રા
2. (1) 3.250 કિગ્રા (2) 75 રૂપિયા
3. (1) 6 (2) 30 (3) 0.4